

Nr 10.

Ankom till riksdagens kansli den 27 april 1917 kl. 1 e. m.

*Andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 10
i anledning av herr Palmstiernas motion nr 307, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande åt riksdagens ledamöter av fribiljetter för studieresor å statens järnvägar.*

Närvarande: Herrar von Sneidern, Holm,* Widlund, Johansson i Brånalt, Johansson i Trollhättan, Carlsson i Solberga, Ericsson i Åtvidaberg, Svensson i Kompersmåla,* Skareen och Osberg.

*Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Uti en inom andra kammaren väckt till utskottet för förberedande behandling hänvisad motion, nr 307, har herr Palmstierna hemställt, att riksdagen behagade besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t täcktes föranstalta om utredning om på vad sätt riksdagens ledamöter kunna erhålla fribiljetter å statens järnvägar i och för studieresor.

I fråga om motiveringen för denna hemställan hänvisar utskottet till motionen.

Frågan om beredande av fria resor å statens järnvägar för riksdagens ledamöter i studiesyfte har upprepade gånger varit föremål för övervägande inom riksdagen.

Historik.

Motion vid
1884 års
riksdag.

Redan år 1884 yrkades uti en inom första kammaren avgiven motion nr 46, att riksdagen i underdånig skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla, att riksdagsman under de kontroller och villkor, som Kungl. Maj:t kunde finna skäl bestämma, måtte medgivas rätt till fri resa å statens järnvägar under tiden för pågående riksdag samt under åtta dagar före riksdagens början och åtta dagar efter riksdagens slut. Denna motion blev emellertid, utan remiss till utskott av första kammaren omedelbart avslagen.

Motion vid
1890 års
riksdag.

År 1890 väcktes av herr G. Eriksson i Myckelgård inom andra kammaren en motion, nr 201, om skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan, det Kungl. Maj:t ville framkomma med förslag till sådan ändring av 12 och 23 §§ riksdagsordningen, att det medgaves riksdagsman att en gång under riksdagsperioden resa fritt fram och åter på statens järnvägar för att se och lära känna landets olika delar. Motionen, som av konstitutionsutskottet avstyrktes, blev av båda kamrarna avslagen.

Motion vid
1901 års
riksdag.

Vid 1901 års riksdag väcktes inom andra kammaren av herr J. Olofsson i Djursäter en motion däri motionären föreslog, att riksdagen i skrivelse ville hemställa, det täcktes Kungl. Maj:t låta utarbета och för riksdagen framlägga förslag till sådana tillägg i riksdagsordningen, att ledamöter av riksdagen finge åtnjuta fria resor å statens järnvägar under en månads tid varje år mellan den 1 juni och 15 december. Inom första kammaren väcktes samtidigt av herr Fr. von Strokirch en motion nr 31, med hemställan om av motionären angiven ändring av 12 § riksdagsordningen i syfte att undanröja av motionären förmenat grundlagsenligt hinder för tillerkännande av rätt till fria resor å statens järnvägar åt första kammarens ledamöter.

Över sistnämnda båda motioner avgav konstitutionsutskottet gemensamt utlåtande.

I motiveringen anförde utskottet bland annat:

»Huvudsynpunkten vid bedömande av de nu väckta motionerna i ämnet har för utskottet måst vara den, huruvida för ernående av det i dem åsyftade ändamålet grundlagsstadgande överhuvud kan vara erforderligt. Denna fråga har utskottet funnit sig böra besvara nekande. Utskottet har varken, såsom herr von Strokirch, ansett, att det för införande i laga ordning av bestämmelser om de föreslagna fria resorna skulle vara behöfligt att ändra § 12 riksdagsordningen, ej heller, i likhet med herr Olofsson, funnit, att åt själva dessa bestämmelser borde givas grundlags helgd. Utskottet håller nämligen före, att, då man bortser från resorna till och från riksdag vid dess början och slut, med avseende å vilka motionärerna icke föreslagit ändring i gällande stadganden, spörsmålet om rätt för riks-

dagsmän till fria resor å tider, då riksdagen ej är samlad, icke direkt berör grundlagarna och icke lämpligen bör göras till föremål för stadganden i dessa lagar, samt att fördenskill motionerna icke rätteligen falla inom det för konstitutionsutskottets verksamhet anvisade område.

Men utskottet har icke velat underlåta att påpeka, hurusom införandet av fria resor för folkrepresentationens medlemmar utan tvivel skulle lända riksdagsarbetet och såmedelst det allmänna till avsevärt gagn. De skulle nämligen enligt utskottets åsikt ej oväsentligt bidra till att hos riksdagsmännen öka kännedomen om fäderneslandets olika delar samt skärpa deras intresse för skilda landsändars behov och utvecklingsmöjligheter, något som i synnerhet i ett land som vårt med dess betydande utsträckning och därmed förenade skiljaktigheter i natur- och kulturförhållanden måste anses vara av stor betydelse. Även skulle sådana resor kunna, likasom förhållandet ej sällan varit med statsrevisorernas resor, giva uppslag till nyttiga reformer i ett eller annat mera speciellt avseende. Utskottets uppfattning om de ifrågasatta fria resornas betydelse för vårt land jävas icke av den erfarenhet, som vunnits i avseende å de resor, vilka, på sätt båda motionärerna erinrat, vid åtskilliga tillfällen under de senare åren blivt genom Kungl. Maj:ts försorg anordnade för riksdagens ledamöter. Utan att närmare ingå på frågan, på vilket sätt och i vilken omfattning samt med vilka eventuella kontrollbestämmelser rätten till fria resor för riksdagens ledamöter lämpligen borde anordnas, vill utskottet i detta hänseende slutligen blott erinra därom, att stadganden om en dylik rätt för nationalrepresentationens medlemmar redan länge förekommit i vissa utländska stater, såsom Tyskland och Italien.

Enligt vad sålunda anförts hade, yttrade utskottet vidare, utskottet visserligen icke förbisett önskvärdheten av stadganden i det syfte, som blivt i motionerna angivet; men då utskottet å andra sidan varken ansett att sådana stadganden fölle inom grundlagens särmärken, eller kunnat finna, att, därest bestämmelser uti det angivna syftet skulle finnas önskliga, något gällande grundlagsbud utgjorde hinder för deras införande, hemställde utskottet att motionerna ej måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vid detta utlåtande voro fogade åtskilliga reservationer, och hävdades uti två av dessa reservationer dels att den föreslagna rätten till fria resor å statens järnvägar under riksdagen eller å tider, då riksdagen ej vore samlad, vore av beskaffenhet att påkalla tillägg till eller ändring i 12 och 23 §§ riksdagsordningen dels ock att dylika grundlagsändringar varken vore nödiga eller nyttiga eller att giltiga skäl därför förebragts.

Utskottets hemställan bifölls av båda kamrarna, av första kammaren likväl med ogillande av motiveringen.

Motion vid
1903 års
riksdag.

År 1903 väcktes av herr J. Olofsson inom andra kammaren en motion nr 51, däri motionären hemställde, att riksdagen måtte besluta, det Kungl. Maj:t täckes förordna om fria resor för riksdagens ledamöter å statens järnvägar under högst en månad varje år å tid då riksdagen ej är samlad, med de bestämmelser i övrigt, som Kungl. Maj:t funne nödiga.

Denna motion hänvisades till andra kammarens första tillfälliga utskott, som i avgivet utlåtande anförde bland annat.

»Vid ett närmare aktgivande på den behandling, som frågan om rätt för riksdagsmän till fria resor å statens järnvägar förut rönt i riksdagen, finner man, att det motstånd, som yppat sig mot beviljandet av en sådan rätt, grundats väsentligen på tvenne skäl. Å ena sidan har man tvekat, huruvida medgivandet av en dylik rätt stode i överensstämmelse med riksdagsordningens föreskrifter i §§ 12 och 23 eller möjligen borde föranleda en ändring av dessa paragrafer. Å andra sidan har man fruktat, att rätten till fria resor skulle komma att av riksdagsmännen missbrukas genom att tagas i anspråk för affärsresor eller resor i andra privata angelägenheter. Det förstnämnda av dessa skäl torde i fråga om ett sådant förslag som det nu föreliggande få anses hava bortfallit, sedan 1901 års konstitutionsutskott förklarat sig anse spörsmålet om rätt för riksdagsmän till fria resor å statens järnvägar å tider, då riksdagen ej är samlad, icke direkt beröra grundlagarna eller lämpligen böra göras till föremål för stadganden i dessa lagar, och riksdagen, oaktat i båda kamrarna yrkanden gjorts om ogillande av den motivering, vari denna förklaring förekom, utan sådant ogillande¹ bifallit den konstitutionsutskottets hemställan, som grundats på nämnda motivering. Vad åter angår farhågan, att en eller annan av riksdagens ledamöter skulle komma att *missbruka rätten* till fria resor å järnvägarna, måste densamma anses väsentligen undanröjd genom den bestämmelsen i det föreliggande förslaget, att denna rätt skulle medgivas blott för en viss, inskränkt tid, nämligen en månad varje år. Ytterligare skydd mot dylikt missbruk, som naturligtvis i möjligaste mån borde förekommas, torde lämpligen kunna vinnas genom en föreskrift, att biljett för sådan fri resa, varom här är fråga, finge av riksdagsman utbekommas endast efter för varje gång särskild gjord rekvisitionen därvid uppgift borde lämnas om vart resan skulle ställas och huvudsakliga ändamålet med densamma. Under sådana omständigheter

¹ Se dock redogörelsen för behandlingen av de vid 1901 års riksdag väckta motioner.

torde fara för missbruk av den ifrågasatta rätten för riksdagsmän till fria resor ej i nämnvärd mån förefinnas, eller missbruk böra förutsättas.

I avseende på gagnet av ett medgivande, varigenom det för riksdagens ledamöter skulle göras möjligt att utan allt för stora ekonomiska uppoffringar inhämta kännedom om olika trakter i landet och deras växlande förhållanden, ansluter sig utskottet fullständigt till den uppfattning, som uttalats av 1901 års konstitutionsutskott. Det torde icke kunna bestridas, att en allsidigare och mera sakkunnig prövning av riksdagsärendena skulle främjas genom det förhållandet att ett större antal av riksdagens ledamöter varit i tillfälle att förskaffa sig en på personliga iakttagelser grundad uppfattning rörande skilda landsdelars behov och intressen. Och fördelen härav skulle genom ett bifall till den föreliggande motionen kunna vinnas utan någon egentlig uppoffring från statsverkets sida, vare sig i form av ökade utgifter eller genom minskning i inkomsterna. Å ena sidan torde man nämligen icke behöva antaga, att de resor, som komme att företagas av riksdagsmän med begagnande av fribiljett, skulle bli så många eller komma att på sådant sätt sammanträffa med varandra, att några särskilda och till extra kostnader föranledande anordningar för deras skull behöfde av järnvägsstyrelsen vidtagas. Å andra sidan kan man taga för visst, att studieresor av riksdagsmän såsom sådana, därest åtnjutande av fribiljetter icke medgives, alldeles icke komma att företagas utom möjligen i något rent enstaka fall och och att någon inkomst för staten i form av biljettavgifter för dylika resor således i alla händelser ej är att påräkna. I själva verket vore det ju också att ställa alltför stora anspråk på en riksdagsman, om man förutsatte, att han, för att förskaffa sig större kompetens för sitt värv, skulle underkasta sig icke blott den uppoffring av tid, utan också samtliga de kostnader, som erfordras för besök i andra delar av landet. Och det synes icke med fog kunna betecknas såsom obilligt, att en riksdagsman, då han finner det för sig önskvärt och behöfligt att inhämta kännedom om något visst förhållande i en annan landsdel, och han tillika är villig att offra den tid, som erfordras för ett besök därstädes och att bestrida den huvudsakliga delen av kostnaderna för resan, erhåller förmånen att befrias från den del av resekostnaden, vilken utgöres av avgiften för biljett å statens järnvägar.

Från chefen för kungl. järnvägsstyrelsen har utskottet på begäran erhållit yttrande i frågan, huruvida ur trafik- eller kontrollsynpunkt eller i annat avseende några svårigheter eller olägenheter skulle kunna följa av ett bifall till motionen på sätt här förut antytts. Enligt detta yttrande, som

bifogas betänkandet, anser kungl. järnvägsstyrelsen inga andra svårigheter eller olägenheter ur trafiksynpunkt böra uppkomma genom ett sådant bifall, än att, därest under sommartiden ett större antal riksdagsmän samtidigt skulle komma att resa, svårighet understundom kunde tänkas uppstå för beredande av platser, särskilt i sovvagnar, varjämte, alldenstund dels första klassens vagnar icke förekomma i alla tåg, dels utrymmet i dessa vagnar är begränsat, vissa svårigheter kunde föreligga för ett generellt medgivande av rätt för riksdagsmän till plats i första klassens vagn. Beträffande kontrollen uttalas i yttrandet, att i fråga om s. k. stående biljett, det vill säga biljett, som gäller för viss tid, någon egentlig prövning av ändamålet med resorna ej kunde åvägabringas, och att en sådan i alla händelser lämpligast borde utövas av Kungl. Maj:t och icke av järnvägsstyrelsen.

Utskottet, som enligt vad redan här ovan antytts, hyser den meningen, att man icke har anledning att antaga, det något betydligare antal riksdagsmän skulle komma att samtidigt och på samma bansträckor resa med användande av sådana fribiljetter, varom här varit fråga, åtminstone om man bortser från rena undantagsfall, som möjligen någon gång kunde inträffa i detta avseende liksom i andra, vill härtill i fråga om de möjliga svårigheterna ur trafiksynpunkt lägga, att det ansett den föreslagna rätten för riksdagsmän till fria resor behöva gälla icke första, utan andra vagnsklassen å järnvägarna. Och i avseende å kontrollen har utskottet icke förutsatt att vare sig järnvägsstyrelsen eller Kungl. Maj:t skulle ingått i någon prövning av det ändamål, som riksdagsman vid rekvisition av biljett uppgivit för sin resa, utan har utskottet tänkt sig, att blotta skyldigheten för riksdagsman att vid sådan rekvisition i en skriftlig handling, som genom ingivandet till järnvägsstyrelsen bleve offentlig och kunde bliva föremål för granskning ej mindre av statsrevisorerna än av allmänheten (t. ex. genom tidningspressen) uppgiva målet för och det huvudsakliga syftet med sin resa skulle utgjort en tillräcklig motvikt mot den möjliga frestelsen till missbruk att erhålla fribiljett.

Då emellertid en särski'd stark obenägenhet mot fribiljettsystemet för det dåvarande tycktes göra sig gällande inom riksdagen, ansåg utskottet sig det oakttat icke böra föreslå någon riksdagsskrivelse i motionens syfte; och blev denna av andra kammaren avslagen.

Uti en vid 1915 års riksdag inom andra kammaren väckt motion, nr 160, yrkade herr Bäckström m. fl., att andra kammaren ville för sin del besluta, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huru-

vida och under vilka villkor ledamöter av riksdagens kamrar måtte kunna komma i åtnjutande av fribiljetter å statens järnvägar för resor i studieflytt, samt vidtaga de åtgärder, vartill utredningen kunde föranleda.

Denna motion hänvisades till andra kammarens tredje tillfälliga utskott, som i sitt över motionen avgivna utlåtande yttrade:

»I likhet med motionärerna anser utskottet, att en mera allmän kännedom bland riksdagens ledamöter om förhållandena inom de olika delarna av vårt vidsträckta land med dess för de särskilda landsdelarna så säregna förhållanden skulle verka främjande och fruktbarande på riksdagens arbete, liksom ock att fria resor å statens järnvägar å tid, då riksdagen ej är samlad, givetvis skulle underlätta företagandet av studieresor i detta syfte.

För uppnående av det med resorna avsedda syftet synes utskottet emellertid, att det kan ifrågasättas, huruvida icke det hittills tillämpade systemet med sällskapsresor eller åtminstone resor i grupper omfattande ett visst minimiantal riksdagsmän innebär fördelar, vilka böra vid ett slutligt avgörande av frågan tagas i beaktande. Besöken å de olika orterna kunna då ske under insiktsfull ledning, varigenom vinnes den fördelen, att färdtagarna bliva bättre i tillfälle att göra för dem värdefulla iakttagelser. Även torde få antagas, att vid sällskaps- eller gruppresor övriga resekostnader kunna nedbringas för de däri deltagande, vilket givetvis för mången är av stor betydelse.

Denna ekonomiska sida av saken för den enskilde riksdagsmannen, d. v. s. möjligheten för honom att mellan riksdagarna uppoffra arbetsförtjänst och av egna medel utge resekostnader utöver biljettkostnaden för att förskaffa sig ökad erfarenhet för utövandet av sitt förtroendeuppdrag, har icke kunnat undgå utskottets uppmärksamhet.

Många, särskilt av andra kammarens ledamöter, som med uppoffring av hela sin arbetsförtjänst under riksdagstiden ägna sig åt riksdagsarbetet, äro ju under riksdagstiden för sig och sin familjs uppehälle hänvisade till riksdagsarvodet. I mån som detta med riksdagsarvodets nuvarande storlek och rådande levnadskostnader låter sig göra, torde det givetvis för mången endast kunna ske genom en så långt gången ekonomisk anstränging, att vidare uppoffringar för riksdagsmannskapet äro uteslutna. På så sätt bleve under nuvarande förhållanden måhända en icke obetydlig del av särskilt andra kammarens ledamöter av ekonomiska skäl förhindrade att använda sig utav en eventuell rätt till fria studieresor.

Utskottet anser därför, att frågan om riksdagsarvodets storlek äger ett visst sammanhang med den nu föreliggande frågan och då det i båda

fallen gäller en statsverkets utgift för riksdagens ledamöter, anser utskottet, att frågan om riksdagsarvodet bör äga företrädesrätt att först komma under statsmakternas prövning.

Frågan om riksdagsarvodets höjande har såväl vid 1913 som 1914 års riksdag varit föremål för behandling av konstitutionsutskottet.

Vid båda tillfällena har utskottet förklarat frågan vara värd en allvarlig uppmärksamhet samt att de-s besvarande på grund av frågans synnerligen grannliga natur krävde ett särskilt ingående och omsorgsfullt övervägande, vartill tidpunkten för motionernas avgivande icke lämnade utskottet tillfälle.

Som huvudskäl för avslagsyrkandet å motionen vid förra riksdagen framhölls emellertid, att rådande tidsförhållanden syntes utskottet föga ägnade för frågans behandling.

Häri kan utskottet för sin del instämma; och då tidsförhållandena fortfarande tala för att icke upptaga frågor av den art som den nu föreliggande till behandling, ser utskottet även i detta ett skäl för att yrka avslag på motionen.

Vidare må anföras, att, då motionen endast avser fria resor å statens järnvägar, skulle ett bifall till densamma enligt utskottets förmenande icke medföra ett fullständigt ordnande av den i motionen avsedda angelägenheten. »enär härför även torde krävas fria resor å de enskilda järnvägarna.»

På grund härav hemställde utskottet om avslag å motionen, vilken hemställan även av andra kammaren bifölls.

Motion vid innevarande års riksdag inom första kammaren.

Slutligen har vid innevarande års riksdag uti första kammaren utav herrar von Koch och Pers väckts en med herr Palmstiernas förevarande motion likalydande motion nr 93.

Denna motion hänvisades till första kammarens andra tillfälliga utskott, som i avgivet utlåtande nr 2 hemställde, att första kammaren ville för sin del besluta, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes föranstalta om utredning, huruvida och på vilka villkor riksdagens ledamöter måtte kunna erhålla fribiljetter å statens järnvägar i och för studieresor, samt därefter vidtaga de åtgärder, vartill utredningen kunde föranleda.

Vid ärendets behandling i första kammaren blev, med avslag å denna utskottets hemställan, motionen ifråga avslagen.

Innan utskottet övergår till sitt utlåtande, finner utskottet lämpligt att här återgiva en sammanställning rörande arvudet i vissa utländska representationsförsamlingar, vilken framställning även utvisar i vilken utsträckning fria resor tillförsäkrats ledamöterna av dessa församlingar. Sammanställningen grundar sig på uppgifter i »The statesmen's yearbook» för år 1916 med undantag av uppgifterna för Norge, där förändringar beträffande riksdagsmännens rätt till fria resor vidtagits sistnämnda år.

Rätten till fria resor för riksdagsmän i vissa främmande länder.

Baden: 3,000 mark för session (de i huvudstaden bosatta 2,000 mark). Vidare tillkomma fria resor på statens järnvägar under sessionen.

Bayern: 3,600 mark för varje ordinarie session och 15 mark om dagen för extra session. Fria järnvägsresor under sessionen samt 8 dagar före och efteråt.

Belgien: 4,000 franc som året, betalas månadsvis. Fria järnvägsresor hela året om på alla banor mellan boningsorten och parlamentets sammanträdesort.

Bulgarien: Dag arvode på c:a 14 kronor 50 öre. Reseersättningar (Travelling expenses).

Danmark: 10 kronor om dagen under ordinarie sessionen oktober—mars (även under jul- och påskferier). Andra klass säsongbiljetter för hela året på alla järnvägar.

England: (enligt lag av augusti 1911): 400 pund sterling (c:a 7,200 kronor) om året; dock utgår detta arvode icke till medlemmar, som uppbära lön i egenskap av tjänstemän i underhuset, som ministrar eller hovfunktionärer.

Frankrike: 15,000 francs om året. Fria järnvägsresor över hela landet mot en oväsentlig avgift.

Grekland: 1,000 drachmer (francs) i kvartalet (de i huvudstaden bosatta 800 drachmer). Är någon utan kammarens medgivande frånvarande mer än 5 sessioner på 1 månad, avdragas 20 drachmer för varje frånvaro.

Italien: 2,000 lire (francs) för omkostnader åt alla samt därtill 4,000 lire åt envar, som icke uppbär lön av det allmänna. Fria järnvägsresor.

Nederländerna: 2,000 floriner (=c:a 3,000 kronor) årligen samt en järnvägsresa till och från riksdagen.

Norge: 3,000 kronor för den ordinarie sessionen samt 12 kronor om dagen för extra session. Fria järnvägsresor.

Preussen: 15 mark om dagen, utan avdrag för frånvaro. Reseersättningar (Travelling expenses).

Rumänien: 20 francs för varje bevistat plenum. Fria järnvägsresor för hela tiden mandatet varar.

Ryssland: 10 rubel om dagen. Reseersättningar (Travelling expenses).

Sachsen: 12 mark om dagen. Reseersättningar (Travelling expenses).

Serbien: 15 francs om dagen under sessionerna. Reseersättningar (Travelling expenses).

Schweiz: 20 francs om dagen åt dem, som äro närvarande. Reseersättningar enligt beräkning av 20 centimer pr kilometer till och från huvudstaden.

Tyskland: 3,000 mark för session. Avdrag för frånvaro 20 mark om dagen. Fria järnvägsresor under sessionen.

Ungern: 4,800 kronen (=3,600 kronor) för år samt därtill 1,600 kronen (c:a 1,200 kronor) till hyresbidrag.

Österrike: 20 kronen (c:a 15 kronor). Reseersättningar (Travelling expenses).

Amerikas Förenade stater: 7,500 dollars (=bortåt 27,000 kronor) pr år. Reseersättningar (Travelling expenses).

Utskottet.

Av den ovan återgivna historiken framgår, att det föreliggande yrkandet vid upprepade tillfällen varit föremål för riksdagens behandling, utan att i någondera kammaren hava bliva bifallet. Med undantag av det vid årets riksdag avgivna men av första kammaren avslagna yrkandet av kammarens andra tillfälliga utskott, ha ej heller de utskott, till vilka respektive motioner varit hänvisade för förberedande behandling, yrkat bifall till desamma. Städse har dock från utskottens sida erkännande lämnats åt syftet med de upprepade framställningarna. Man har insett nyttan för riksdagsarbetet av att riksdagens ledamöter toge närmare kannedom om olika delar av vårt land och man har medgivit det berättigade däri att för detta ändamål ekonomiska lättnader bereddades riksdagsmännen genom fria resor å statsbanorna. Dock har man alltid av olika skäl dragit sig för att tillstyrka de olika motionerna.

Det förefaller utskottet sannolikt, att bakom de formella och sakliga skäl, som framförts för avslag, legat dels den naturliga tveksamheten vid beviljandet av något, som är eller kan uppfattas som en ekonomisk fördel för riksdagens egna ledamöter, dels fruktan för missbruk eller rättare motviljan mot att utsätta riksdagens ledamöter för misstankar för missbruk av en rätt, om vars omfattning och begränsning man aldrig kommit så långt att man vunnit någon klarhet.

Det är antagligt, att dessa synpunkter ej heller voro främmande för kammarens tredje tillfälliga utskott vid 1915 års riksdag, då detta ifrågasatte de hittills praktiserade sällskapsresornas större lämplighet att tillgodose det behov, som man ansåg att fylla med fribiljetter för de enskilda riksdagsmännens studieresor. Utskottet vill för sin del ej underkänna betydelsen av dessa sällskapsresor, men har genom vunnen erfarenhet av dylika resor kommit till den uppfattningen, att, vid sidan av andra anledningar, det vanligen förekommande stora antalet deltagare i dessa resor motverkar grundligheten av det studiearbete, som med dessa resor avses. Utskottet vill därför för sin del förorda, att även studieresor i mindre grupper företagas av riksdagens ledamöter och vill uttala den förväntan, att Kungl. Maj:t ställer sig tillmötesgående vid framställningar om fribiljetter för resor i studiesyfte från dylika mindre grupper riksdagsmän.

Men även om dylika gruppresor komma till stånd, kan ifrågasättas, huruvida det behov, som fribiljetter för den enskilde riksdagsmannen avse att fylla, kan anses helt tillfredsställt. Utskottet ställer sig dock i likhet med sina föregångare tveksamt rörande lämpligheten av att i den form, motionären föreslår, tillmötesgå hans önskan. Betänksamheten knyter sig till svårigheten att lämpligen begränsa den ifrågasatta fribiljettsrätten.

Man förutsätter, att resorna skola ske i »studiesyfte» och man kan enligt utskottets uppfattning givetvis utgå därifrån att avsiktliga missbruk ej komma att förekomma. Men skall bedömandet av resans karaktär helt överlämnas åt den enskilde riksdagsmannen, kunna oavsiktliga sådana knappast undvikas, då såväl den föregående diskussionen i frågan som utskottets överläggning givit till resultat, att mycket olika uppfattningar göra sig gällande, om och när en resa kan anses ha karaktär av studieresa och vad den resande under en sådan kan anses ha rätt att företaga sig. Att åter anordna en utomstående kontroll av annat än rent formell art finner utskottet olämpligt. Men vare sig en utomstående kontroll anordnas eller avgörandet helt överlämnas till riksdagsmannens eget beprövande torde allmänhetens kontroll icke utebli — något som man även på en del håll givit anvisning på och funnit lämpligt och nyttigt. Utskottet kan för sin del ej finna denna möjlighet tilltalande, då den fribiljettsrätt, vars användning skulle bli föremål för bedömande enligt utskottets uppfattning är synnerligen svår eller omöjlig att så definiera, att misstag ej mycket lätt skulle kunna begås, misstag, vilka dock kunna utsätta vederbörande för obehagliga misstankar.

Utskottet har därför kommit till den uppfattningen, att i händelse fria resor i viss utsträckning anses böra medgivas riksdagens ledamöter

under den tid, då riksdagen ej är samlad, så bör denna rätt icke bindas vid det tänjbara och lätt missförstådda begreppet »studieresa», utan då bör fria resor till visst antal eller på viss begränsad tid medgivas riksdagsmännen. Utskottet har stärkts i denna uppfattning därav, att så vitt utskottet kunnat inhämta den rätt till fria resor, som i åtskilliga länder äro medgivna dess representanter och för vilken rätts omfattning redogörelse ovan lämnats, icke är medgiven under sådana former, som av föregående liksom av årets motionärer föreslagits.

Denna anordning utesluter dock givetvis icke möjligheten för att icke medgiva användningen av de beviljade fribiljetterna för vissa då noggrant angivna ändamål.

Utskottet får därför hemställa,

att herr Palmstiernas motion nr 307 icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 27 april 1917.

På utskottets vägnar:

AXEL VON SNEIDERN.